



Sørmarkas
Venner

Stavanger kommune
postmottak@stavanger.kommune.no
og v. prosjektleder
claus.sigurd.petersen@stavanger.kommune.no

Stavanger, 11. desember 2020

Dette brevet sendes fra FNF Stavanger faglig råd i Forum for natur og friluftsliv (FNF) Rogaland. Rådet består av representanter fra følgende natur- og friluftslivsorganisasjoner: Stavanger Turistforening, Naturvernforbundet i Stavanger, Stavanger og Rogaland Jeger- og fiskerforening, Norges Speiderforbund Vesterlen Krets, Rogaland KFUK – KFUM Speidere, Norsk Ornitologisk Forening Stavanger og omegn lokallag, Norsk Botanisk Forening Rogalandsavd., Stavanger Kajakklubb og Sørmarkas venner

Innspill til lysplan for Stavanger sentrum Overordnet 2020 - 2030

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) i Rogaland ved FNF Stavanger faglig råd sendte innspill til en tidligere lysplan for friområder mm. i 2016. Det har kommet mye mer kunnskap siden da om effekten av lys på natur. Til slutt i dette brevet har vi lagt til noen kilder som kan være nyttige. I planen for sentrum er det mye som er bra for naturen, spesielt prioritering av varmt lys og demping i park og grønstruktur. Vi kan ikke annet enn å håpe at også resten av kommunen kan få oppdaterte lysplaner der ny design og teknologi kommer naturen til gode. Vi har noen flere innspill og kommentarer og håper at disse tas med i videre arbeid med i planen og i samarbeid med foreninger.

På kommunens nettsider fremheves lysforurensing som tema og problem. Prosjektlederen påpeker utfordringer for arter med rette. I planen synes vi dette ikke fremheves nok. Innledningsvis under 'Bakgrunn' vises det til at all byplanlegging skjer nå med utgangspunkt i klimakrisen. Kommunen har mange gode krefter som også er klar over den andre krisen (som corona nok er en del av), naturkrisen som sies å være enda mer alvorlig enn klimaendringene. De to krisene må sees i sammenheng og vi kan ikke klare å nå klimamålene uten å også stoppe tap av arter. Vi foreslår at også naturpanelets arbeid og mål, inkl. Aichi målene, fremheves her.

Som regionhovedstad, forstår vi Stavangers behov for å profilere og videreutvikle sin status. Som alle byer har og Stavanger sine signalbygg, parkområder og lignende, som er med på å gi byen og dens innbyggere identitet. Dagens teknologi gir mange muligheter for å profilere og framheve viktige steder i bybildet. For oss nordboere som sliter med ugreit vær og mørketid, er også lyset en trofast følgesvenn som gir oss trygghet og bekreftelse på at lyset venter der framme, når sola snur og dagene atter blir lengre.

Men som alle teknologiske løsninger, kan også lyssetting være en ganske stor inngripen i hverdagslivet og måten vi oppfatter bybildet. Selv om forslagene for lyssetting av landemerkene blir mye mer dempet og med varm tone oppfordrer vi kommunen til å velge ut noen få, evt. minimale deler av disse. Vi er også noe skeptisk til forslag om lysfestivaler o.l. I det minste bør slike aktiviteter



Samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner
rogaland@fnf-nett.no | Gamle Jättåvågen 67, 4020 Stavanger | 468 50 786
organisasjonsnummer 998 129 028 | www.fnf-nett.no/rogaland

utredes grundig mht. konsekvenser for naturen og helse. Som påpekt må vi tenke på naturens syklus og da er kanskje ikke en festival det rette. Kanskje vi heller kan ha det motsatte? En mørkefestival der fokus er på nattehimmelen og gjenoppdagelse av hvordan arter (også mennesker) ter seg i det naturlige mørket?

Fra forskerhold er man bekymret for at lysforurensning nå fratar store deler av menneskeheten muligheten til å se og fornemme stjernehimmelen. Dette bidrar til å fjerne eller isolere mennesket fra naturen, og dens kretsløp. Selv om denne planen dreier seg om sentrum med myriader av aktivitet, håper vi at det vil bli mulig å se mer av stjernehimmelen også fra sentrum når alle endringene er foretatt.

Som nevnt i planen vil ny belysning kunne bidra til at energibruket går ned. Det blir svært viktig å kunne påvise dette over tid, også at det totale miljøavtrykket minskes. Ved utskiftning av armatur mm. oppfordrer vi til resirkulering og en strategi for gjenbruk og andre sirkulære prosesser.

Vitenskapelige studier har påvist at det er sammenheng mellom at særlig blått lys fra LED-lys kan påvirke melatoninproduksjonen hos mennesker (Melatonin er også kalt søvnhormonet), noe som kan gi søvnproblemer og dårlig søvn. Som nevnt før, vet man også at kunstig lys nattetid har uønsket effekt på en del insekter og andre arter som er viktige for det biologiske mangfold (jamfør utrulling av DiverCities).

I planen savner vi omtale av trær og natur som *ikke* er i parkene og langs de grønne aksene vist i kartene. Disse må også evalueres og ivaretas. I Stavanger er trær spesielt viktig da vi mangler mye av annen type natur. Kommunen skal kartlegge og lage et inventar av trær i hele kommunen. Dette vil komme godt med også i sentrum når deler av lysplanen rulles ut. Trærne fungerer som hoppesteiner og er livsnødvendige for at arter skal kunne klare å finne veien forbi sentrum og alle de andre nabolagene. Hvert middel- til store tre bør tas med i planer for delområdene når det gjelder hvor og hvordan en plasserer og justerer armatur og lamper.

I planen nevnes medvirkning og workshops. Noen av FNF foreningene holder til nær eller i sentrum eller er naturlig part av andre grunner. Vi vil oppfordre kommunen til å involvere FNF foreningene både i planlegging og i vurderinger av effekten på naturmangold av endret belysning. Med dette ønsker vi lykke til med arbeidet og positivt utfall av prisnominasjonen.

Med vennlig hilsen

For FNF Stavanger faglig råd

Emily L. Halvorsen, koordinator

Kopi:

Stavanger kommune Park- og veiavdeling v. Aina Hovden Lunde

Kilder:

<https://forskning.no/teknologi/advarer-mot-konsekvenser-av-lysforurensning/1260487>

<https://helse-bergen.no/nasjonal-kompetansetjeneste-for-sovnsykdommer-sovno/melatoninbehandling-av-sovnproblemer>

<https://www.nrk.no/nordland/lysforurensning-og-led-her-star-danielle-20-i-lys-som-kan-bidra-til-alvorlig-miljoproblem-1.15260270>